

Schriftelijke inbreng van Bionext voor het rondetafelgesprek Gezonde gewassen en gezonde bodem 12 januari 2022

De biologische landbouw gaat uit van een systeembenadering. Dit houdt in dat biologische boeren en tuinders streven naar een zo robuust mogelijk landbouwsysteem. Een gezonde bodem en sterke rassen zijn de basis van een succesvolle teelt. Door het toepassen van een ruime vruchtwisseling, waarbij maar eens in de zes à zeven jaar hetzelfde gewas op hetzelfde stuk grond geteeld wordt, met organische bemesting, worden bodemprocessen gestimuleerd en bodemziekten voorkomen. Daarnaast wordt de aanwezigheid van nuttige natuurlijke vijanden zoveel mogelijk bevorderd, door de aanleg van bloemstroken of houtsingels. Als deze preventieve maatregelen onvoldoende effect hebben kunnen concurrerende micro-organismen, verwarringstechnieken, vangtechnieken en gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong worden ingezet. De biologische productiewijze is gedetailleerd vastgelegd in Europese regelgeving en wordt streng gecontroleerd.

De biologische keten zit vol sterke en ervaren pioniers op het gebied van kringloop- en natuurinclusieve landbouw. Zij werken aan gesloten kringlopen, minimale inputs en werken samen met de natuur. Dit geeft een grote biodiversiteit, een grote bodemvruchtbaarheid en schoon water. De kracht van de biologische sector is haar ketengerichte benadering, waarbij het Europees biologisch keurmerk aan de consument laat zien welke meerwaarde gerealiseerd wordt.

Innovatie van weerbare teeltsystemen

De biologische landbouw is één van de voorbeelden waarop kringlooplandbouw uitgewerkt wordt. Het is een grondgebonden landbouw waarbij de dierlijke en plantaardige ketens zich in samenhang ontwikkelen, met zo weinig mogelijk inzet van middelen van buiten het systeem en waarbij producten zo dichtbij als mogelijk, in korte ketens worden afgezet.

Voor het realiseren van de nieuwe landbouwvisie is een ketengerichte benadering essentieel; de beste garantie voor transitie naar kringlooplandbouw is vraag vanuit de keten waardoor de teler produceert wat de markt vraagt en de markt de eventuele meerkosten betaalt. Produceert de teler op verzoek maatschappelijke meerwaarde waar de markt niet voor betaalt, dan is een maatschappelijke beloning logisch, bijvoorbeeld vanuit het GLB of een lagere btw.

De biologische plantaardige sector werkt aan verdere weerbaarheid door het vergroten van de (agro)biodiversiteit in de teelt. Inbreng van rustgewassen, strokenteelt, mengteelten, brede gewasrotatie: biologisch streeft naar integrale biodiversiteit waarbij de diversiteit zich niet beperkt tot de akkerranden, maar integraal onderdeel vormt van de bedrijfsvoering. Ook wordt er bijvoorbeeld gewerkt aan de inzet van robuuste rassen, rassen die vaak minder bekend zijn bij de consument, maar beter presteren onder de Nederlandse biologische omstandigheden.

Bionext - Aardappelconvenant

In het convenant hebben biologische telers, aardappelkwekers en alle Nederlandse retailers afgesproken robuuste aardappelrassen (klassiek veredelde rassen die resistent zijn tegen phytophthora) voorrang te geven: bij de productie van pootgoed, bij de teelt en in het winkelschap. Zo is het mogelijk om stapsgewijs op te schalen tot 100% aan robuuste biologische aardappels in 2020 en de vicieuze cirkel te doorbreken van geen vraag vanuit de markt en dus geen toepassing in de teelt.

De uitdagingen die de telers hierbij tegenkomen, kunnen weggenomen worden door middel van praktijkonderzoek. Belangrijk is dat ook de rest van de keten daarbij een rol speelt. Dat betekent dat de markt meegenomen moet worden: zij moeten de producten uiteindelijk afnemen en weten waarom nieuwe rassen beter zijn. Bionext heeft dit laten zien met het aardappelconvenant. Iets vergelijkbaars speelt in de biologische fruitteelt: de bekende fruitrassen zijn minder geschikt voor de biologische productie in het Nederlandse klimaat. Er zijn andere, beter geschikte rassen beschikbaar, maar de supermarkten kopen nog te weinig andere rassen in. Omdat een boom 15 jaar meegaat is overstappen op een nieuw, robuust ras voor een fruitteler risicovol, ook al zijn deze in principe beschikbaar. En dat weerhoudt telers ervan om de sterkere rassen te gaan telen.

Gewasweerbaarheid, functionele biodiversiteit en bodem

Diversiteit is de basis van een weerbaar landbouwsysteem. Door meerdere gewassen in stroken te telen kunnen plaaginsecten en ziektes zich minder snel verspreiden. Bloemrijke akkerranden bieden voedsel en schuilplaatsen aan natuurlijke vijanden van plaaginsecten. Kruidenrijke graslanden leiden niet alleen tot meer biodiversiteit maar dragen ook bij aan de weerbaarheid van de dieren die hiervan eten. Niet-kerende-grondbewerking, rustgewassen en een ruime vruchtwisseling stimuleren het bodemleven en helpen de bodemkwaliteit verbeteren. Het inzaaien van groenbemesters zorgt voor meer organische stof in de bodem en draagt tevens bij aan koolstofbinding. Al deze maatregelen vragen van de agrarisch ondernemer een hele andere benadering dan hij of zij tijdens de opleiding en van zijn of haar afnemers en inputleveranciers meekrijgt. Het is een paradigmawisseling die in alle schakels van de keten post moet vatten wil het effect hebben.

Groene middelen

Voor een adequaat, effectief middelenpakket met een minimale milieubelasting is het van belang dat bij het toelatingsbeleid (de beoordeling van middelen) ook wordt gekeken naar de totale milieubelasting van een teelt. Het beleid zou er op gericht moeten zijn om de totale milieubelasting per teelt te verminderen. Dit vraagt om een landbouw-brede integrale aanpak waarbij middelen alleen als laatste redmiddel gebruikt worden indien teeltmaatregelen geen of onvoldoende effect hebben. Volgens die ICM (integrated crop management) aanpak is het gebruik van herbiciden overbodig omdat deze ook, zo bewijst de biologische landbouw, effectief mechanisch bestreden kunnen worden. Daarbij is het beoordelingskader voor gewasbeschermingsmiddelen op dit moment vooral gericht op de beoordeling van pure, chemische stoffen. Daardoor sluit het niet voldoende aan op de beoordeling van laag-risicomiddelen zoals extracten van planten, bacteriën of schimmels. Deze extracten hebben vaak een complexe samenstelling die nu niet aansluit bij de beoordeling van het CTGB.

Hier zijn praktijkonderzoek en demo's door onafhankelijke instellingen belangrijk, in combinatie met onafhankelijke en deskundige voorlichting. De biologische sector kijkt naar de overheid als het gaat om investeringen en in de wetgeving ruimte blijven bieden aan de inzet van natuurlijke middelen die een effect hebben op ziekten en plagen, maar waar geen glanzende business-case achter zit. Enkele stoffen op de RUB-lijst kunnen als voorbeeld dienen, zoals magere melk. Dit soort stoffen moeten ook met behulp van een dossier goedgekeurd worden. Omdat er vervolgens geen businesscase achter zit, zijn er geen marktpartijen te vinden die de inspanning hiervoor willen leveren of betalen.

Markt voorop

In mei 2020 presenteerde de Europese Commissie haar Green Deal met daarin de Farm to Fork strategie. Hierin werd een forse ambitie afgegeven ten aanzien van biologische landbouw: een stijging naar 25% biologisch landbouwareaal in 2030. Voor Nederland is dit een enorme uitdaging, op dit moment ligt het biologisch areaal net boven de 4%. Om de aanbodzijde te laten groeien is het noodzakelijk de consumentenvraag naar biologisch te laten groeien. Op 28 oktober heeft de Kamer hierin al een belangrijke stap gezet. Wij zijn daarom nu met LNV in gesprek over de motie om te onderzoeken op welke wijze de rijksoverheid de afname, bijvoorbeeld van de overheid zelf, van biologische producten van Nederlandse boeren en tuinders kan vergroten. Alleen dan zal er een aantrekkelijke markt ontstaan waarbij boeren en producenten de overstap durven te maken naar biologisch. Wij zien vanuit boeren en de keten dat hier ruim voldoende interesse voor is.

Uit onderzoeken onder Nederlandse consumenten blijkt dat de houding van de Nederlandse consument ten opzichte van biologisch steeds positiever wordt. Dit vertaalt zich echter nog niet naar een hogere vraag: het marktaandeel biologisch stagneert al een aantal jaren rond de 3%. De consument wil wel duurzame keuzes maken, maar wordt tijdens het koopproces nog te weinig gestimuleerd voor biologisch te kiezen. Wij zien hierin een rol voor de overheid, grote ketenpartijen en retail. Waarbij zij, net als landen om ons heen, de consument beter informeren en helpen om duurzame keuzes te maken zoals biologisch. Alleen dan krijgen meer boeren de kans om op biologische wijzen te werken en voedsel te produceren.